

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Jean-Bedel Bokassa – středoafriický císař

1 Mládí a Bokassův psychologický profil¹

Jean-Bedel Bokassa zažil krušné dětství. Jeho otce mu zavraždili francouzští kolonizátoři, údajně nedopatřením, jeho matka krátce po tomto incidentu spáchala sebevraždu. Bokassa, vychovávaný svým dědečkem, nesoucí si s sebou společenské stigma násilné smrti rodičů, se rozhodl pro vojenskou kariéru. Dědečkova výchova byla značně přísná a paternalistická, navíc byl Bokassa neustále terčem posměchu z řad ostatních dětí v jeho vesnici. Kariéra vojáka mladému Bokassovi nabízela dvojí vyhlídky na útěk z Ubangi-Šari, odlehlého zákoutí francouzské říše, stejně tak mu skýtala únik z jeho rodinných stigmat, kvůli nimž byl v dětství vysmíván. V dětství i později, když již sloužil ve Francouzské koloniální armádě, trpěl pocitem méněcennosti a pod svým vnitřním tlakem se snažil prokázat svou osobní hodnotu skrze projevenou odvalu a činy, což velmi úspěšně ukázal během svého působení ve válce v Indočíně i ve druhé světové válce. Byl také několikrát oceněn za statečnost² a lze konstatovat, že si svá ocenění zasloužil; později jako vůdce Střední Afriky si až chorobně potrpěl na nošení všech svých vyznamenání. Nosil je mimo jiné také na speciální, předimenzované tunice. Ještě předtím, než se vůbec přihlásil do Francouzské koloniální armády, se mu podařilo získat sekundární vzdělání od misionářů působících v oblasti, kde Bokassa žil.

Statečný důstojník se po puči na přelomu roků 1965 a 1966 proměnil v krutou, vraždící bestii. Zbytečně mučil a nechal zastřelit svého hlavního vojenského konkurenta a také ministra plukovníka Alexandra Banzu, který proti němu zosnoval převrat. Navykl si na pochlebování svých sluhů, pobočníků, dokonce i členů středoafriické vlády a později také zahraničních novinářů. Rád se chlubil svým vedením brutálních útoků například na vězně z věznic v Bangui roku 1972 nebo na studenty roku 1979.

¹ DECALO, Samuel. *African Personal Dictatorships*. The Journal of Modern African Studies, roč. 23, 1985, č. 2, s. 209–237.

² Obdržel například *Croix de guerre des théâtres d'opérations extérieures*.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

V době své vlády také Bokassa prakticky institucionalizoval „záletnictví“ svými široce známými a hlasitě oznamovanými schůzkami s milenkami, jež nejednou způsobily dopravní kolaps v hlavním městě Bangui. Bez rozpaků ubytovával své milenky, včetně jeho oblíbené rumunské tanečnice, v domech vlastněných státem a pomáhal jim se založením a rozvojem jejich podnikatelských záměrů. Jeho manželka vlastnila módní butik v centru Bangui, jakož i absolutní monopol na distribuci školních uniforem, jež byly vyráběny podnikem jedné z jeho milenek. Monopol, který uspíšil Bokassův pád v roce 1979. Se „svými“ ženami zplodil desítky dětí. Bokassa byl alespoň nominálně křesťanem, jenž ovšem roku 1976 konvertoval k islámské víře proto, aby se o rok později mohl znovu přihlásit ke křesťanství.

2 Bokassova cesta k moci

Jak již bylo výše zmíněno Bokassa působil jako voják ve válce v Indočíně, zde si našel dívku, s níž se i oženil, sedmnáctiletou Vietnamku Nguyễn Thị Huệ. Ta mu zde porodila dítě, ale Bokassa s koncem války odjel do Francie a svou ženu i dceru zde zanechal doufaje, že se brzy vrátí (dceru viděl až v roce 1970).³ Později byl povýšen do hodnosti poručíka a převelen do konžského Brazzaville a roku 1959 do hlavního města Ubangi-Šari Bangui. Rok po vyhlášení nezávislosti Středoafričké republiky dosáhl hodnosti kapitána a z důvodu nedostatku armádních kádrů ve Středoafričké republice odešel z francouzských ozbrojených sil, aby začal nově sloužit v nevelké armádě Středoafričké republiky, respektive, aby armádu mladé republiky zformoval. Bokassa byl vzdáleným bratrancem prezidenta Davida Dacka a synovcem otce nezávislosti země Barthélémyho Bogandy. Díky tomuto, ale rovněž díky v boji nabytým zkušenostem se Bokassova úloha stále zvyšovala. Roku 1963 se stal vrchním velitelem armády a o rok později také plukovníkem, prvním v historii země.

Mezi Bokassou a Dackem postupně začínalo růst napětí. Po obdivu a uznání toužící Bokassa se často objevoval na veřejnosti se všemi svými vyznamenáními, sedával si vedle prezidenta Dacka, aby zdůraznil důležitost své role velitele armády, čímž se často dostával do konfliktu

³ Dcera se později živila prodejem cigaret a žila v saigonské chatrči na okraji společnosti se svou matkou. Bokassa zinicioval úspěšné hledání své dcery a v roce 1970 se Martine setkala se svým otcem-presidentem, a to se všemi poctami. *Saigon Slum Girl Meets Her Father, African President*. The New York Times. NOV. 27, 1970, s. 41.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

se šéfem prezidentského protokolu. Samotný David Dacko mu zpočátku tyto výstřelky toleroval, rozhodně se nedomníval, že by Bokassa představoval pro jeho osobu nějaké nebezpečí, jelikož Bokassu považoval za hlupáka. Na oficiální večeři zkraje roku 1965 David Dacko prohlásil: „*Plukovník Bokassa chce pouze sbírat medaile a je příliš hloupý na to, aby zosnoval převrat.*“⁴

Prezidentův optimismus ovšem nesdíleli členové vlády země, kteří Bokassu považovali za skutečnou hrozbu pro stávající režim. Jeden z ministrů vlády sdělil Dackovi svůj plán na odštěpení Bokassy od armády tím, že jej najmenují do vlády, čímž zároveň naplní jeho chtíč bažící po uznání. O něco později i samotný Dacko začal Bokassu považovat za hrozbu, proto inicioval vytvoření konkurenčních ozbrojených složek, a to četnictva, vedeného Jeanem Izamem, a prezidentské stráže. Tyto složky měly být protiváhou armády.

V červenci roku 1965 vyslal David Dacko delegaci v čele s Bokassou na oslavy dobytí Bastily a posléze Bokassovi zakázal návrat do vlasti. Bokassa se po několika měsících snažil získat si příznivce z řad francouzských i středoafriických ozbrojených sil, aby mohl vyvíjet nátlak na prezidenta Dacka. Ten nakonec v říjnu 1965 musel ustoupit, dokonce snad prý i na přímělu samotného francouzského prezidenta Charlese de Gaulla, a Bokassa se mohl vrátit zpět do Středoafriické republiky. Tam jej čekalo další nemilé překvapení – prezident Dacko navýšil rozpočet pro četnictvo, ale Bokassou vedená armáda nedostala ani frank navíc. O silvestrovské noci 1965 provedl Bokassa puč, jímž svrhl režim Davida Dacka. Ráno v rozhlase oznámil převzetí moci:

„Středoafričané! Středoafričané! Je to plukovník Bokassa, kdo s vámi mluví. Od 3,00 tohoto rána, vaše armáda převzala kontrolu nad vládou. Dackova vláda rezignovala. Hodina spravedlnosti je na dosah ruky. Buržoazie je zrušena. Začala nová éra rovnosti pro všechny. Středoafričané, ať jste kdekoli, můžete si býti jisti, že vás a vaše vlastnictví bude armáda bránit ... Dlouhý život Středoafriické republice!“⁵

⁴ TITLEY, Brian. *Dark Age: The Political Odyssey of Emperor Bokassa*. Montreal 2002, s. 24.

⁵ Tamtéž, s. 28.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3 Jean-Bédél Bokassa u moci

Po převzetí moci Bokassa zrušil ústavu a rozpustil Národní shromáždění, protože dle něj nereprezentovalo vůli lidu. Zformoval novou vládu, tzv. Revoluční radu, zakázal také veškeré opoziční síly a povolen zůstal pouze MESAN. Ve svém projevu pro národ sliboval, že v budoucnosti dojde k uspořádání voleb, bude zformován nový parlament a bude napsána nová ústava. Ve svém projevu též zdůraznil, že se vzdá své moci poté, co se podaří komunistickou hrozbu odstranit, ekonomiku se stabilizovat a zemi vyčistit od korupce. Snažil se také o vybudování si svého pozitivního obrazu v zemi tím, že se před místním tiskem snažil ukazovat obyvatelům Středoafričké republiky své medaile získané během služby ve francouzské armádě. Soustředil se na prezentaci své síly, nebojácnosti a mužnosti.

První roky jeho vlády lze hodnotit rozporuplně. Na jedné straně zavedl různé kontroverzní regulace. Obyvatelé ve věku od 18 do 55 let museli prokázat, že mají zaměstnání, jinak jim hrozila pokuta nebo vězení. Zakázal žebření, zakázal též hraní na bubny mimo víkendy a noci. Byla založena skupina, jež v hlavním městě Bangui sledovala bary a taneční sály. Polygamie, věno a ženská obřízka byly postaveny mimo zákon. Bokassa měl rovněž velké potíže získat mezinárodní uznání pro svou novou vládu. Svůj puč se pokusil ospravedlnit tím, že se pasoval do role bojovníka, který zachránil zemi před komunistickou revolucí. Tu samozřejmě podle Bokassy plánoval s čínskými agenty za zády Jean-Henri Izamo, bývalý Dackův šéf četnictva. Bokassa tvrdil, že čínští agenti na venkově trénovali a vyzbrojovali místní obyvatele s cílem zahájit revoluci. Dne 6. ledna 1966 propustil komunistické agenty ze země a přerušil diplomatické vztahy s Čínou. Bokassa se také pasoval do role bojovníka proti korupci, i v této rovině vysvětloval význam svého puče. Na straně druhé dotoval založení dvou národních orchestrů. V hlavním městě také díky němu došlo ke zprovoznění tří autobusových linek vedoucích skrz Bangui, což podstatně zlepšilo dopravní obslužnost, a zasloužil se taktéž o rozvoj trajektové dopravy. Nakonec je nutno konstatovat, že i snahy o mezinárodní uznání nové vlády byly nakonec úspěšné. Jako první Bokassovu vládu uznal tehdejší prezident sousedního Čadu François (N'Garta) Tombalbaye, po něm se začaly přidávat další africké státy, zatímco francouzská vláda stále tápala. Postoj francouzské vlády nezměnila ani návštěva Alexandera Banzy, ministra státu a financí v Paříži. Až výhružky Bokassy, že

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Středoafriická republika vystoupí z měnové unie (platicí frankem) přinutily francouzskou vládu ke změně postoje ve prospěch Bokassovy vlády.

Kolem roku 1967 se pomalu začínalo schylovat k dalšímu střetu, a to mezi Bokassou a jeho ministrem financí Alexanderem Banzou. Neshodli se totiž na podobě rozpočtu a Banza kritizoval Bokassovu přílišnou marnotratnost. Později se Banza snažil najít podporu u vojáků, ale Bokassa jeho počínání prokoukl. Jednotky věrné Banzovi nechal přemístit co nedále od Bangui až na hranice země a naopak těmi sobě věrnými nechal obklíčit hlavní město. Banza utekl do Francie, aby zde pro sebe vyžádal francouzskou ochranu. Francie mu poskytla 80 parašutistů. Bokassa Banzu ponechal ve vládě, ale přidělil mu ministerstvo zdravotnictví místo financí. Tento krok ale Banzu ještě více povzbudil ke kritice Bokassova režimu, až roku 1969 číše Bokassovy trpělivosti přetekla a Banzu z vlády odstranil. Banza jal se zorganizovat puč, při němž spoléhal mimo jiné na jednoho z nižších důstojníků, jenž ovšem ve skrytu duše zůstal věrný Bokassovi. Tomu poručík o záměrech Alexandera Banzy důkladně poreféroval. Banza byl zatčen a v kufří Mercedesu převezen do Bokassova domu, kde jej Bokassa téměř ubil k smrti. Nakonec Banzu stejně režim odsoudil k smrti. Informace o detailech smrti se rozcházejí, ale zřejmě byla velmi brutální a Banza skončil pohřben v neoznačeném hrobě.

Bokassa se velmi tvrdě pomstil i Banzovým příbuzným. Nechal zatknout jeho ženu a jeho devět dětí, otec byl uvězněn a vyhladověn, milenka byla zatčena, bratři byli nejprve propuštěni ze služeb četnictva, uvěznění a posléze za záhadných okolností zmizeli. Také Banzovi dva nejbližší spolupracovníci byli dostiženi a uvěznění, ve věznicích brzy oba zemřeli.⁶

4 Pozdní období, proklamace císařem a Bokassův odkaz

V průběhu 70. let 20. století se Bokassův komplex méněcennosti a prudká povaha stále zhoršovaly. Doménou jeho domácí i zahraniční politiky se stala naprostá nepředvídatelnost. Roku 1971 sám sebe povýšil na generála a následně se o rok později prohlásil doživotním prezidentem. Po většinu 70. let měl Bokassa vojenskou i materiální a finanční podporu Francie a Středoafriická republika Francii na oplátku poskytovala uran. Francouzský prezident v letech 1974–1981 Valéry Giscard d'Estaing veřejně prohlásil, že Bokassa je jeho přítel a

⁶ TITLEY, Brian, *Dark Age: The Political Odyssey of Emperor Bokassa*. Montreal 1997, s. 43.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

člen rodiny. D'Estaigne často jezdil k Bokassovi na společné lovy. Nutno dodat, že jejich vztah byl ve Francii vnímán velmi kontroverzně a se zhoršeným vnímáním Bokassova režimu klesala podpora také d'Estaignovi, proto se od Bokassy musel distancovat.

Další zemí, jež Středoafriické republice pomáhala byla Libye vedená plukovníkem Muammarem Kaddáfim. Úsilí o kooperaci s bohatou ropnou zemí se promítlo dokonce i do změny Bokassova náboženského přesvědčení. Bokassa nutně potřeboval další libyjské peníze, proto, aby se zalíbil plukovníkovi Kaddáfimu, roku 1976 konvertoval k islámu a změnil si jméno na Salah Eddine Ahmed Bokassa. Když ovšem zjistil, že jeho očekávání zůstanou nenaplněna, přestoupil zpět ke katolické víře. K tomuto je nutno dodat, že Kaddáfí propagaci islámu prostřednictvím finančních stimulů praktikoval v mnoha dalších afrických zemích. Otevřel 132 islámských center po celé Africe, na pomoc poskytl půl miliardy dolarů (zejména Zairu a Ugandě), pomáhal též s rozvojem obchodu a obchodních vztahů a snažil se oslabovat vliv Izraele v Africe. Libyjské peníze přiměly ke konverzi na islám také samotného Omara Bonga – prezidenta Gabonu v letech 1967–2009.⁷

V roce 1976 se rozhodl změnit zřízení státu, vládu nahradil Středoafriickou revoluční radou a o tři měsíce později prosadil změnu ústavy, kterážto měnila republikánské zřízení na císařské. V čele impéria stanul císař Jean-Bédél Bokassa jako Bokassa I., „*císař Střední Afriky z vůle lidu Střední Afriky, sjednocených v rámci národní politické strany, MESAN*“.⁸

Příštího roku se konala okázalá korunovace, jež značně přesahovala finanční možnosti chudého afrického státu. Jednalo se o napodobeninu Napoleonovy císařské korunovace z roku 1804 a vyžádala si prostředky ve výši 20 milionů dolarů, tedy celých 33 % rozpočtu země.

Původně se předpokládalo, že se korunovace zúčastní na 2,5 tisíce zahraničních hostů, proto pro dobu slavností vláda zrekvírovala byty, domy a hotely a jala se je vhodně zrenovovat. Ulice města měly vypadat jako ze škatulky, budovy byly nově natřeny a žebráci vyhnáni z dohledu. Textilní průmysl chudého státu měl za úkol výrobu stovek nových obleků pro místní

⁷ KAWCZYNSKI, Daniel, *Seeking Gaddafi: Libya, the West and the Arab Spring*. New York 2011.

⁸ „*My, Bokassa I., císař Střední Afriky z vůle lidu Střední Afriky, sjednocených v rámci národní politické strany, MESAN...slavnostně přísahám a slibuji před národem, před celým lidstvem a historií, že udělám vše pro uhájení ústavnosti, pro zabezpečení nezávislosti národa a teritoriální integrity.*“ Těmito slovy složil nový císař Bokassa I. přísahu lidu Středoafriické republiky. In: TITLEY, Brian, *Dark Age: The Political Odyssey of Emperor Bokassa*. Montreal 1997, s. 95.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

hosty, vše podrobena přísným pravidlům protokolu. Bokassa si potpěl na to, aby se jeho korunovace podobala té Napoleonově i v malých detailech. Francouzský sochař Olivier Brice a jeho tým pro Bokassu vytvořil obrovský, dvoutunový trůn z bronzu, jenž byl pozlacen, a to za astronomických 2,5 milionu dolarů. Brice rovněž zakoupil starožitný napoleonský nábytek a zrekonstruoval jej.

Bokassa také najal firmu Guiselin, jež šila uniformy i pro Napoleona, aby pro něj ve spolupráci s významným francouzským návrhářem Pierrem Cardinem ušila korunovační odění, jehož cena dosáhla 145 tisíc dolarů, císařovna měla šaty za 72,4 tisíc dolarů. Císařská koruna (osázena rubíny, smaragdy a 8 000 místními diamanty, z nichž největší, umístěný prominentně vpředu, vážil 80 karátů) spolu s ostatními insigniemi a šperky (např. drahokamy pokrytý meč a obrovské žezlo s diamanty) byla vyrobena významným francouzským klenotníkem, jejich cena se vyšplhala na 5 milionů dolarů.

Aby se hosté mohli po hlavním městě Bangui i jeho okolí pohybovat v přepychu a pohodlí, bylo z Německa objednáno 60 nových vozů Mercedes-Benz. Vozy byly dopraveny do Kamerunu, odkud byly přepravovány do vnitrozemského císařství. Poplatky za leteckou nákladní dopravu činily 5 tisíc dolarů pro jedno auto.

S pokračujícími přípravami se hlavním cílem Bokassy stalo zajištění vysoké účasti zahraničních představitelů na jeho korunovaci. Jeho kolegové císaři, japonský Hirohito a íránský Šáh Reza Pahlaví, byli prvními pozvanými, ale zúčastnit se odmítli. Ostatní vládnoucí monarchové byli také na oficiálním seznamu hostů a jeden po druhém též účast postupně odřekli. Jediným aristokratem, který účast přislíbil, byl kníže Emmanuel Lichtenštejnský, příbuzný panovníka této malé země. Na ceremoniál nepřijel ani žádný prezident, i Bokassovi nejbližší političtí přátelé s výmluvami odřekli účast a poslali za sebe diplomaty. Některé státy korunovační ceremoniál rovnou bojkotovaly. Oslav se přímo nezúčastnil dokonce ani francouzský prezident Valery Giscard d'Estaing, jenž za sebe poslal svého ministra a prezidentského poradce a také Françoise Giscarda d'Estaingna, jenž se staral o finanční stránku ceremoniálu. Svou přítomností ze všech 2,5 tisíce pozvaných lidí poctilo Bokassu pouze 600 lidí, tedy ani ne 25 % všech pozvaných. Mediální pokrytí korunovace bylo zajištěno stovkou novinářů.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Většinu nákladů na korunovaci platila Francie výměnou za to, že Bokassovo císařství přeruší styky s Libyí a za další dodávky uranu pro Francii.

Dny Bokassy I. však byly sečteny, když v lednu roku 1979 vypukly hladové bouře, jež nechal Bokassa tvrdě potlačit. V dubnu téhož roku vypukly nepokoje mezi žactvem základních škol, které demonstrovalo proti povinnosti nošení školních uniforem, jež jim režim přikazoval. Vzhledem k tomu, že na výrobu těchto uniforem s obrázkem Bokassy měla monopol pouze jedna firma, byly proto nesmírně drahé a pro mnoho tudíž žáků nedostupné. I tento projev nesouhlasu nechal Bokassa tvrdě potlačit, při zásahu zemřelo na 100 školáků. Ostatní byli zatčeni a umístěni do věznice, kam je přijel Bokassa osobně ubít k smrti. Tímto ohavným incidentem „jeho císařské veličenstvo“ Bokassa I. ztratil podporu Francie, jež se rozhodla Bokassu svrhnout. Puč provedlo asi 900 francouzských vojáků ze základen v Čadu a Gabonu v době Bokassovy návštěvy Libye,⁹ prezidentem se stal starý známý (viz minulý text) David Dacko, jemuž nyní bylo 49 let.

Bokassa se uchýlil nejprve do exilu v Pobřeží Slonoviny, a potom do Francie, kde žil na svém zámku v Neuvy-sur-Barangeon v centrální Francii, zatímco ve Středoafričské republice byl v nepřítomnosti odsouzen k smrti. Když se roku 1986 vrátil do Středoafričské republiky, okamžitě byl zatčen, čelil obvinění z nejrůznějších zločinů, a to i takových jako kanibalismus, byť příběhy o pojídání oponentů nelze zcela potvrdit a možná jsou nepravdivé, ale přesto za tento zločin byl rovněž odsouzen. Trest byl ovšem Bokassovi postupně snižován, nejprve na doživotí, potom na dvacet let. Roku 1993 byl osvobozen a svou pětasedmdesátiletou životní pouť ukončil v Bangui v listopadu 1996. V roce 2010 jej tehdejší prezident Středoafričské republiky François Bozizé zcela rehabilitoval. Podle Bozizého byl Bokassa znám jako velký budovatel, který „*vybudoval zemi, ale zničili jsme to, co on vybudoval.*“¹⁰ Bozizé ve chválení císaře Bokassy I. pokračoval: „*Udělal toho mnoho pro lidstvo ... a byl synem národa, jenž jej uznával jako velkého stavitele.*“¹¹

⁹ Sbližování Bokassova státu s Libyí také mohlo být jednou z příčin francouzského angažmá v provedení převratu proti Bokassovi a instalaci „loutky“ D. Dacka.

¹⁰ 'Cannibal' dictator Bokassa given posthumous pardon. The Guardian, 3 December 2010. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2010/dec/03/jean-bedel-bokassa-posthumous-pardon> [vid 18. 4. 2019].

¹¹ Ex-President Jean-Bedel Bokassa rehabilitated by CAR. BBC, 1 December 2010. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-africa-11890278> [vid 18. 4. 2019].

Kdysi nenáviděný diktátor dnes již není tak neoblíbený a mnozí jeho krajané na dobu jeho vlády vzpomínají jako na „staré dobré časy“. Proč? BBC přinesla názor jednoho z místních guvernérů: *„Byla to diktatura, ale byl zde i pořádek a stabilita. Žádná občanská uvědomělost už neexistuje. Neexistuje ani vlastenectví. To je to, co přineslo všechny tyto války a nenávist. Při zpětném pohledu na Bokassovu éru ji lze považovat za obdivuhodnou. Ten člověk udělal skvělé věci.“*¹²

Server <https://africasustainableconservation.com> přinesl v roce 2014 několik výpovědí některých středoafričských občanů, tedy rok po začátku bezpečnostní krize vyvolané převážně muslimskými rebely. *„Kolingba přišel, nic nevybudoval. Přišel Patasse, nic nevybudoval. Přišel Bozize, nic nevybudoval. Přišel Djotodia, nic nevybudoval,“* cituje výše zmíněný server jednoho z místních, jenž pak dále při rozhovoru ukázal: *„Ale ta budova, asfalt na silnici a dokonce i ten stožár vysokého napětí, to byla Bokassova práce. Přestože to byl zloděj, udělal i hodně dobrého.“* Jiný místní mu oponoval se slovy: *„Ano, ale stále to byl diktátor.“*¹³

Jak je patrné výše excentrický diktátor vyvolává stále mnoho kontroverzí nejen mezi svými krajaney. Faktem je, že dnešní Středoafričská republika na tom z hlediska porovnání se světem není o mnoho lépe než kdysi. Podle údajů Skupiny světové banky je úplně nejchudší zemí ze všech 181 zemí vstupujících do měření hrubého domácího produktu na osobu v paritě kupní síly. Dokonce i takové rozvrácené země jako je Demokratická republika Kongo nebo Niger, země s nejnižší gramotností na světě, jsou v tomto žebříčku bohatší.¹⁴

¹² 'Good old days' under Bokassa? BBC, January 2, 2009. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7803421.stm> [vid 18. 4. 2019].

¹³ Cental African Republic – is there a longing for the “good old days” of Bokassa? africasustainableconservation.com, April 22, 2014. Dostupné z: <https://africasustainableconservation.com/2014/04/22/cental-african-republic-is-there-a-longing-for-the-good-old-days-of-bokassa/> [vid 18. 4. 2019].

¹⁴ Data za rok 2017. GDP per capita, PPP (current international \$). World Bank Group. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD> [vid 18. 4. 2019]. Podle organizace UNESCO dosahovala gramotnost Nigeru, tedy schopnost číst a psát, pouze 19,1 %. Zdroj: *Adult literacy rate, population 15+ years (both sexes, female, male)*. UIS Data Centre. UNESCO. August 2015. Dostupné z: http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?DataSetCode=EDULIT_DS&popupcustomise=true&lang=en# [vid 1. 2. 2018].

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

